

OBNIŻENIE CENY W ŚWIETLE ZNOWELIZOWANYCH PRZEPISÓW O RĘKOJMI

KRZYSZTOF ŻOK

I. WPROWADZENIE

Obniżenie ceny jest środkiem prawnym służącym do przywrócenia ekwiwalentności świadczeń stron, naruszonej w wyniku świadczenia przez sprzedawcę rzeczy obciążonej wadą¹. Genezy tego uprawnienia można dopatrywać się już w rzymskiej *actio quanti minoris*². Aktualnie środek ten przewidziany jest w większości europejskich systemów prawnych w przepisach regulujących rękojmię, a niekiedy w przepisach części ogólnej prawa zobowiązań³. W literaturze polskiej wskazuje się wręcz, że obniżenie ceny jest „najprostszym i mało uciążliwym sposobem ochrony kupującego”⁴. Trzeba jednak podkreślić, że charakter prawny tego uprawnienia budził najwięcej kontrowersji spośród wszystkich uprawnień przyznanych kupującemu z tytułu rękojmi. Uważam, że w wyniku nowelizacji przepisów o rękojmi z 2014 r.⁵ utrwalone dotychczas stanowisko doktryny

¹ W literaturze: J.R. Antoniuk [w:] B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek (red.), *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg). Komentarz*, Warszawa 2014, s. 426; Z. Gawlik [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz t. III*, Warszawa 2010, s. 108; E. Habryn-Chojnacka [w:] M. Gutowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom II, Komentarz. Art. 445–1088*, Warszawa 2016, s. 426; K. Haładaj, M. Tubalicka [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis, art. 560 k.c., pkt 13; A. Kołodziej [w:] J. Jezioro (red.), *Ustawa o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 231; E. Łętowska, *Prawo umów konsumenckich*, Gdynia 2002, s. 399; J. Pisuliński [w:] J. Rajski (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, t. 7, Warszawa 2011, s. 207; w orzecznictwie: wyrok SN z 14.03.2007 r., I CSK 387/06, niepubl., LEX nr 439225; wyrok SA w Warszawie z 17.09.2015 r., I ACa 3/15, niepubl., LEX nr 1816108.

² Zob. K. Kolańczyk, *Prawo rzymskie*, Warszawa 2001, s. 391–392; W. Rozwadowski, *Prawo rzymskie*, Poznań 1992, s. 177–178; W. Wołodkiewicz, M. Zabłocka, *Prawo rzymskie. Instytucje*, Warszawa 2009, s. 231–232.

³ Zob. Ch. von Bar *et al.* (red.), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, Munich 2009, s. 930–931, dalej: „DCFR”.

⁴ W.J. Katner [w:] J. Rajski (red.), *System Prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, t. 7, Warszawa 2011, s. 137; podobnie: J.R. Antoniuk, *Ustawa o prawach...*, s. 426; J. Jezioro [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny*, Warszawa 2016, s. 1159.

⁵ Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz.U. poz. 827), dalej: „nowelizacja przepisów o rękojmi” albo „ustawa o prawach konsumenta”.

i orzecznictwa wymaga modyfikacji. Wprawdzie w uzasadnieniu projektu ustawy o prawach konsumenta⁶ jako jej cel wskazano jedynie transpozycję przepisów dyrektywy z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów⁷ oraz uporządkowanie istniejącego stanu prawnego w zakresie odpowiedzialności za świadczenie przedmiotu obciążonego wadą. Niemniej nie zmienia to faktu, że modyfikacje dokonane w przepisach o rękojmi mają charakter twórczy i wykraczają poza proste nałożenie przepisów ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej⁸ na przepisy kodeksu cywilnego⁹.

I. ZARYS DOTYCHCZASOWYCH STANOWISK DOTYCZĄCYCH CHARAKTERU PRAWNEGO ŻĄDANIA OBNIŻENIA CENY

W dotychczasowej doktrynie i judykaturze żądanie obniżenia ceny było kwalifikowane jako roszczenie¹⁰ albo jako uprawnienie kształtujące. W świetle pierwszej koncepcji wspomniane żądanie stanowiło roszczenie o zwrot nadpłaconej kwoty względnie kwoty, o jakiej mowa w art. 560 § 3 k.c.¹¹, albo roszczenie o złożenie przez sprzedawcę określonego oświadczenia woli, tj. zgody na redukcję należnego mu świadczenia¹². Natomiast według drugiej koncepcji żądanie obniżenia ceny przybierało postać uprawnienia kształtującego *sensu stricto*¹³ albo żądania ukształtowania stosunku prawnego

⁶ Projekt ustawy o prawach konsumenta z dnia 17 stycznia 2014 r., druk 2076. Wszystkie powoływane druki z prac legislacyjnych pochodzą ze strony: <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druki.xsp>.

⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. UE L 304 z 22.11.2011 r., s. 64–88).

⁸ Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. nr 121 poz. 1176 z późn. zm.), dalej: lub „u.s.k.”. Powołana ustawa została uchylona z dniem 25 grudnia 2014 r. na mocy art. 52 pkt 2 ustawy o prawach konsumenta.

⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.), dalej: „k.c.”.

¹⁰ Kwalifikacja ta niekiedy ma charakter ogólny i nie jest szerzej rozwijana – w literaturze: G. Domański, *Istota roszczeń za wady dzieła w kodeksie cywilnym*, „Nowe Prawo” 1967, nr 9, s. 1131; W.J. Katner, *System Prawa...*, s. 137–138; A. Wolter, *Czasowe ograniczenie uprawnień z tytułu rękojmi za wady*, PiP 1960, nr 8–9, s. 358; por. K. Haładaj [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. II, Warszawa 2013, s. 1076; s. 1076; A. Kołodziej, *Ustawa o szczególnych...*, s. 231; E. Łętowska, *Prawo umów...*, s. 401, 405; w orzecznictwie: uchwała SN z 05.07.2002 r., III CZP 39/02, OSNC 2003, nr 6, poz. 78; wyrok SN z 15.06. 2005 r., IV CK 786/04, OSP 2006, nr 10, poz. 112 z glosą częściowo krytyczną W.J. Katnera.

¹¹ W literaturze: S. Sołtysiński, *Odpowiedzialność producenta wobec konsumenta za szkody wyrządzone wprowadzeniem do obrotu rzeczy z wadami*, „Studia Cywilistyczne” 1970, t. XV, s. 151; W. Maruczynski, Glosa do wyroku SN z 31.08.1973 r., II CR 396/73, OSPiKA 1974, nr 9, poz. 191, s. 405–406; podobnie: J. Frąckowiak, *Uprawnienia z rękojmi za wady rzeczy sprzedanej*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji”, 2004, nr 64, s. 35–36; M. Olczyk, *Sprzedaż konsumencka*, Warszawa 2006, s. 174; w orzecznictwie: uchwała SN(7) z 05.02.2004 r., III CZP 96/03, OSNC 2004, nr 6, poz. 68 z glosą częściowo krytyczną K. Kocho, MoP 2007, nr 3, s. 156–161; podobnie: wyrok SN z 11.12.2009 r., V CSK 180/09, niepubl., LEX nr 551156.

¹² Cz. Zieliński, *Charakter uprawnień kupującego z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy*, „Nowe Prawo” 1988, nr 7–8, s. 59–62.

¹³ J.P. Naworski, *Terminy rękojmi za wady fizyczne*, MoP 2004, nr 1, s. 40–41; J.P. Naworski, *W sprawie uprawnień kupującego z tytułu rękojmi do żądania obniżenia ceny oraz terminu z art. 568*

w drodze orzeczenia sądowego (uprawnienia kształtującego *sensu largo* uprawnienia kształtującego potestatywnego)¹⁴. Poza tym w literaturze prezentowano również rozwiązania pośrednie, zmierzające do pogodzenia przedstawionych wyżej dwóch głównych, przeciwstawnych koncepcji¹⁵.

Takie zróżnicowanie poglądów dotyczących charakteru prawnego omawianego uprawnienia trudno uznać za stan optymalny, nawet jeżeli wątpliwości te były w praktyce, przynajmniej częściowo, ograniczone przez ukształtowanie się linii orzeczniczej, w świetle której żądanie obniżenia ceny uznawano za tożsame z roszczeniem o zwrot nadpłaconej kwoty. Warto przy tym odnotować, że postulat jednoznacznego określenia charakteru prawnego żądania obniżenia ceny był już zgłoszony na etapie prac nad kodeksem cywilnym, lecz nie uzyskał on wtedy wymaganej aprobaty¹⁶. Ustawodawca podjął jednak próbę uchylecia opisanych wyżej kontrowersji w art. 10 ust. 2 u.s.k.¹⁷, a w mojej ocenie także przy nowelizacji przepisów o rękojmi.

II. CHARAKTER PRAWNY OBNIŻENIA CENY PO NOWELIZACJI PRZEPISÓW O RĘKOJMI

1. SENS WYRAŻENIA „ZŁOŻYĆ OŚWIADCZENIA O OBNIŻENIU CENY”

Zgodnie z nowym brzmieniem art. 560 § 1 k.c., „kupujący może złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny”. Ustawodawca zastąpił zatem użyty poprzednio w tym przepisie zwrot „żądać obniżenia ceny” wyrażeniem „złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny”. Jednocześnie w powołanym przepisie nie występuje także sformułowanie „domagać się [...] obniżenia ceny” z art. 8 ust. 4 u.s.k. Warto przy tym zauważyć, że modyfikacja ta została wprowadzona dopiero w projekcie ustawy o prawach konsumenta z dnia 24 kwietnia

---

§ 1 k.c., „Przegląd Sądowy” 2004, nr 1, s. 50–65; M. Pecyna, *Ustawa o sprzedaży konsumenckiej*, Kraków 2007, s. 187–189; J. Skąpski [w:] S. Grzybowski (red.), *System Prawa Cywilnego. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, t. 3, cz. 2, Wrocław 1976, s. 141–142; J. Skąpski, *Uprawnienia z tytułu rękojmi za wady fizyczne*, „Nowe Prawo” 1976, nr 11, s. 1418–1419; F. Zoll, Głosa do uchwały SN z 10.03.1993 r., III CZP 8/93, „Przegląd Sądowy” 1994, nr 5, s. 77; pod rządami kodeksu zobowiązań: J. Korzonek [w:] J. Korzonek, I. Rosenblüth, *Kodeks zobowiązań. Komentarz. Przepisy wprowadzające, wyciągi z motywów ustawodawczych, ustawy dodatkowe*, t. 1, Kraków 1936, s. 826; w orzecznictwie: wyrok SN z 31.08.1973, II CR 396/73, OSPiKA 1974, nr 9, poz. 191 z glosą częściowo krytyczną W. Maruczyńskiego.

¹⁴ P. Machnikowski, *Uprawnienia kształtujące w zobowiązaniowych stosunkach prawnych*, [w:] E. Gniewek (red.), *O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci prof. Alfreda Kleina*, Kraków 2000, s. 248; podobnie: K. Koch, *Charakter i treść uprawnienia do żądania obniżenia ceny w reżimie rękojmi za wady rzeczy sprzedanej*, PPH 2008, nr 3, s. 39; J. Pisuliński, *System Prawa...*, s. 220.

¹⁵ F. Zoll [w:] A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna. Suplement*, t. 6, Warszawa 2010, s. 169–171; Cz. Żuławska, *Zabezpieczenie jakości świadczenia*, „Studia Cywilistyczne” 1978, t. XXIX, s. 57.

¹⁶ J. Gwiazdomski, *Terminy zawite do dochodzenia roszczeń w Kodeksie cywilnym*, RPEiS 1968, nr 3, s. 99.

¹⁷ K. Koch, *Charakter i treść...*, s. 39; M. Pecyna, *Ustawa o sprzedaży...*, s. 188–189, 202–203; J. Pisuliński, *System Prawa...*, s. 207–208; F. Zoll, *System Prawa...*, s. 170; por. A. Brzozowski [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 450–1088*, t. II, Warszawa 2013, s. 246.

2014 r.¹⁸ We wcześniejszych projektach legislacyjnych operowano bowiem wyrażeniem „żądanie obniżenia ceny”¹⁹. Powyższa zmiana może wydawać się *prima facie* nieistotna z perspektywy rozważań nad charakterem prawnym analizowanego uprawnienia, gdyż skorzystanie zarówno z roszczenia, jak i z uprawnienia kształtującego wymaga złożenia oświadczenia woli przez kupującego. Sądzę jednak, że modyfikacje wprowadzone w powyższym zakresie w art. 560 § 1 k.c. mają charakter jakościowy, a nie tylko redakcyjny.

Za takim wnioskiem przemawia rezygnacja w nowym brzmieniu art. 560 § 1 k.c. ze słowa „żądać” lub jego synonimu „domagać się”. Użycie tego pierwszego wyrazu stanowiło bowiem punkt wyjścia dla koncepcji roszczenia, w ramach której podnoszono, że kupujący może domagać się określonego zachowania od drugiej strony umowy²⁰. Alternatywnie wspomniane słowo, zdaniem części przedstawicieli doktryny, miało wskazywać na odwołanie się przez ustawodawcę do konstrukcji żądania ukształtowania stosunku prawnego w drodze orzeczenia sądowego²¹. Obie te kwalifikacje nie wydają się jednak obecnie trafne, skoro kupujący *verba legis* niczego nie żąda, a skutek w postaci obniżenia ceny związany jest ze złożeniem określonego oświadczenia. Taki opis odpowiada konstrukcji uprawnienia kształtującego, którego skutek prawny powstaje niezależnie od złożenia przez drugą stronę oświadczenia woli lub wydania orzeczenia sądowego.

Powyższa uwaga, dotycząca istotnego charakteru zmiany polegającej na posłużeniu się w art. 560 § 1 k.c. wyrażeniem „złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny”, znajduje ponadto oparcie w założeniu o językowej racjonalności ustawodawcy. W art. 561 § 1 k.c. użyto bowiem słowa „żądać” w odniesieniu do wymiany rzeczy na wolną od wad i usunięcia wady. Gdyby zatem ustawodawca nie zamierzał modyfikować dotychczasowego charakteru prawnego omawianego uprawnienia, to albo nie zrezygnowałby z wyrazu „żądać” w art. 560 § 1 k.c., albo wprowadziłby zwrot „złożyć oświadczenie o” także w odniesieniu do uprawnień wymienionych w art. 561 § 1 k.c. Dlatego podzielić należy pogląd, zgodnie z którym w wyniku nowelizacji przepisów o rękojmi obniżenie ceny zostało skonstruowane jako uprawnienie kształtujące²². Trzeba jednak zaznaczyć, że stanowisko to nie jest bynajmniej w pełni aprobowane w literaturze²³.

---

¹⁸ Projekt ustawy o prawach konsumenta, załączony do Sprawozdania Komisji Gospodarki z dnia 24 kwietnia 2014 r., druk nr 2336.

¹⁹ Pierwotny projekt ustawy o prawach konsumenta z dnia 17 stycznia 2014 r., druk 2076; projekt ustawy o prawach konsumenta z dnia 2 kwietnia 2014 r., załączony do Sprawozdania Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o prawach konsumenta, druk nie posiada własnej numeracji, dostępny jest jednak na stronie internetowej Sejmu ([http://orka.sejm.gov.pl/opinie7.nsf/nazwa/spr_2076/\\$file/spr_2076.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/opinie7.nsf/nazwa/spr_2076/$file/spr_2076.pdf)).

²⁰ W literaturze: S. Sołtysiński, *Odpowiedzialność producenta...*, s. 151; w orzecznictwie: uchwała SN(7) z 05.02.2004 r., III CZP 96/03, OSNC 2004, nr 6, poz. 68 z glosą częściowo krytyczną K. Kocha, MoP 2007, nr 3, s. 156–161.

²¹ P. Machnikowski, *Uprawnienia kształtujące...*, s. 248.

²² J.R. Antoniuk, *Ustawa o prawach...*, s. 427; A. Brzozowski [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, t. II, Warszawa 2015, s. 317; E. Habryn-Chojnacka, *Kodeks cywilny...*, s. 427, 435; J. Janeta [w:] M. Namysłowska, D. Lubasz (red.), *Ustawa o prawach konsumenta*, Warszawa 2015, s. 465; J. Jezioro, *Kodeks cywilny...*, s. 1157; E. Habryn-Chojnacka, *Kodeks cywilny...*, s. 427, 435; B. Więzowska-Czepiel [w:] B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek (red.), *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg). Komentarz*, Warszawa 2014, s. 470–471.

²³ Oświadczenie o obniżeniu ceny jako roszczenie kwalifikują: J. Krauss, *Nowa regulacja rękojmi przy sprzedaży w stosunkach pomiędzy przedsiębiorcami – zmiany kodeksu cywilnego wprowadzone*

2. TERMIN DO ZŁOŻENIA OŚWIADCZENIA O OBNIŻENIU CENY

Koncepcję uprawnienia kształtującego wzmacnia ponadto występowanie w art. 560 § 1 k.c. i w art. 568 § 3 k.c. wyrażenia „złożyć oświadczenie o” zarówno w odniesieniu do obniżenia ceny, jak i do odstąpienia od umowy. Należy przy tym odnotować, że takie rozwiązanie legislacyjne było w zasadzie konsekwentnie proponowane w pracach nad ustawą nowelizującą przepisy o rękojmi²⁴. Zastosowany obecnie zabieg legislacyjny skłania zatem do jednolitej kwalifikacji obu wymienionych środków prawnych. Pogląd ten dodatkowo uzasadnia porównanie art. 568 § 2 i 3 k.c. W pierwszym z tych przepisów użyto bowiem *expressis verbis* wyrażenia „roszczenie o usunięcie wady lub wymianę rzeczy sprzedanej”, co sugeruje, że pozostałe uprawnienia z tytułu rękojmi nie przybierają postaci roszczenia. W drugim przepisie zestawiono natomiast razem oświadczenie o odstąpieniu od umowy i oświadczenie o obniżeniu ceny, przy czym nie zostały one objęte terminem przedawnienia, o jakim mowa w art. 568 § 2 k.c., lecz jedynie wskazano, że mogą być one w tym samym terminie złożone. Takie ujęcie przemawia zatem, moim zdaniem, za uznaniem obniżenia ceny za uprawnienie kształtujące. Zgodnie bowiem z art. 117 k.c., przedawnieniu podlegają co do zasady jedynie roszczenia majątkowe. Wykonanie uprawnień kształtujących ograniczone jest natomiast terminem zawitym²⁵.

Warto przy tym odnotować, że podobny zabieg legislacyjny został zastosowany także w art. 10 ust. 2 u.s.k. Wymieniony przepis wprowadzał bowiem roczny termin przedawnienia dla wszystkich uprawnień kupującego z tytułu niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową, z wyjątkiem odstąpienia od umowy. Wykonanie tego ostatniego uprawnienia było natomiast ograniczone terminem zawitym. W konsekwencji przyjmowano w doktrynie, że żądanie obniżenia ceny towaru konsumpcyjnego skonstruowane było jako roszczenie²⁶. Wprawdzie w literaturze prezentowano również stanowisko odmienne, lecz wydaje się, że miało ono charakter odosobniony²⁷.

Trzeba jednak zauważyć, że w znowelizowanym art. 568 § 3 k.c., odmiennie niż w art. 10 ust. 2 u.s.k., ustawodawca nie posługuje się już wyrazem „wygasa” dla oznaczenia skutku upływu terminu do złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy i złożenia oświadczenia o obniżeniu ceny. Z powołanego przepisu, a zwłaszcza z porów-

---

ustawą o prawach konsumenta, PPH 2015, nr 3, s. 9; J. Widło, *Rękojmia za wady fizyczne w świetle nowelizacji Kodeksu cywilnego*, MoP 2015, nr 4, s. 181–182. Natomiast K. Haładyj, M. Tubalicka, *Kodeks cywilny...*, art. 560 k.c., pkt 12.1 wskazują na brak zgodności doktryny co do charakteru omawianego uprawnienia.

²⁴ Tylko w projekcie ustawy o prawach konsumenta z dnia 2 kwietnia 2014 r., załączony do Sprawozdania Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o prawach konsumenta, druk nie posiada własnego numeru, dostępny jest jednak na stronie internetowej Sejmu ([http://orka.sejm.gov.pl/opinie7.nsf/nazwa/spr_2076/\\$file/spr_2076.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/opinie7.nsf/nazwa/spr_2076/$file/spr_2076.pdf)) użyto w proponowanym art. 568 § 3 k.c. wyrażenie „żądanie obniżenia ceny”.

²⁵ J. Ignatowicz [w:] S. Grzybowski (red.), *System prawa cywilnego. Część ogólna*, t. 1, Wrocław 1985, s. 844; B. Kordasiewicz [w:] Z. Radwański (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. 2, Warszawa 2008, s. 676.

²⁶ K. Koch, *Charakter i treść...*, s. 39; M. Pecyna, *Ustawa o sprzedaży...*, s. 188–189, 202–203; J. Pisuliński, *System Prawa...*, s. 207–208; F. Zoll, *System Prawa...*, s. 170; por. A. Brzozowski, *Kodeks cywilny...*, 2013, s. 246.

²⁷ M. Pecyna, *Ustawa o sprzedaży...*, s. 187–189.

kania go z art. 568 § 2 k.c., wynika jednak w mojej ocenie, że skorzystanie z tych dwóch uprawnień ograniczone jest terminem zawitym. Dawność w postaci przedawnienia umarzającego (*praescriptio extinctiva*) obejmuje bowiem tylko dwie instytucje, tj. przedawnienie i termin zawity, a podział ten ma charakter dychotomiczny²⁸. Jeżeli zatem skorzystanie z niektórych uprawnień z tytułu rękojmi zostało w art. 568 § 2 k.c. *expressis verbis* ograniczone pod względem czasowym za pomocą terminu przedawnienia, to skorzystanie z pozostałych uprawnień zostało w art. 568 § 3 k.c. ograniczone za pomocą terminu zawitego. Konkluzję tę wzmacnia ponadto brak w art. 568 § 3 k.c. zwrotu „roszczenie przedawnia się”, który standardowo związany jest z ustanowieniem terminu przedawnienia²⁹.

Należy przy tym zaznaczyć, że ograniczenie złożenia oświadczenia o obniżeniu ceny za pomocą terminu zawitego stanowi istotną zmianę w porównaniu do art. 10 ust. 2 u.s.k., który przywydywał w tym wypadku termin przedawnienia. Odwołując się zatem ponownie do założenia o językowej racjonalności ustawodawcy, należy moim zdaniem uznać, że modyfikacja ta miała charakter celowy i dodatkowo przemawia za kwalifikowaniem omawianego uprawnienia jako uprawnienia kształtującego.

3. NIEADEKWATNOŚĆ WYTYCZNEJ STOPNIA OBNIŻENIA CENY

Uznanie, że wyrażenie „złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny” wskazuje na wykonanie uprawnienia kształtującego, nie usuwa bynajmniej wszystkich wątpliwości. Pod rządami poprzednio obowiązujących przepisów o rękojmi podnoszono bowiem, że samo złożenie oświadczenia woli mogłoby wywołać skutek w postaci redukcji świadczenia należnego sprzedawcy tylko wtedy, gdyby ustawodawca jednoznacznie określił sposób ustalenia nowej ceny. Wymieniony zarzut był przy tym stawiany albo jako brak stanowczości wytycznej z art. 560 § 3 k.c., albo jako brak jej aktualności.

Podnoszono bowiem w literaturze, że w art. 560 § 3 k.c. użyto zwrotu „powinno nastąpić” zamiast stanowczego „następuje”, co z kolei przemawiało przeciwko koncepcji uprawnienia kształtującego³⁰. W odpowiedzi na ten argument wskazywano jednak, że powołany przepis wystarczająco precyzyjnie określa sposób ustalenia nowej ceny przy dokonywaniu omawianej redukcji, nie wyłączając możliwości zawarcia przez strony odpowiedniego porozumienia³¹. Podobny pogląd co do adekwatności poruszanej wytycznej został także wyrażony w orzecznictwie, mimo aprobowania w judykaturze koncepcji roszczenia, a nie konkurencyjnej wobec niej koncepcji uprawnienia kształtującego³².

Z tej perspektywy należy zatem zauważyć, że w znowelizowanym art. 560 § 3 k.c., oprócz zmian o charakterze redakcyjnym, zwrot „obniżenie [ceny – przyp. K.Ż.] powinno nastąpić” został zastąpiony wyrażeniem „obniżona cena powinna pozostawać” w proporcji określonej w tym przepisie. Ustawodawca posłużył się zatem ponownie

²⁸ J. Ignatowicz, *System prawa...*, s. 792–794; B. Kordasiewicz, *System Prawa...*, s. 566.

²⁹ B. Kordasiewicz, *System Prawa...*, s. 571.

³⁰ Cz. Zieliński, *Charakter uprawnień...*, s. 61–62.

³¹ J.P. Naworski, *Terminy rękojmi*, s. 40–41; J.P. Naworski, *W sprawie...*, s. 50–65.

³² Wyrok SA w Warszawie z 17.09.2015, I ACa 3/15, niepubl., LEX nr 1816108; uchwała SN(7) z 05.02.2004 r., III CZP 96/03, OSNC 2004, nr 6, poz. 88 z głośną częściowo krytyczną K. Kocha, MoP 2007, nr 3, s. 156–161.

sformułowaniem „powinno pozostawać” zamiast stanowczego „pozostaje”, co z kolei zdaje się poddawać w wątpliwość koncepcję uprawnienia kształtującego. Sądzę jednak, że argument ten nie jest trafny. Przede wszystkim trzeba zauważyć, że wyraz „powinno” występuje w języku polskim w pięciu znaczeniach³³. Niemniej, uwzględniając założenie o normatywności tekstów prawnych³⁴, a ponadto przyjmując, że rozważane słowo pełni rolę funktora normotwórczego i wyraża w języku prawnym obowiązek³⁵, należałoby *prima facie* uznać, że w art. 560 § 3 k.c. wysłowiony został nakaz wyznaczenia nowej, obniżonej ceny według wskazanej tam proporcji. Taka konkluzja uchylałaby zatem wątpliwości związane ze stanowczością powołanego przepisu.

Powyższe ujęcie nie wydaje się jednak, moim zdaniem, w pełni przekonujące. Należy bowiem przyjąć raczej, że ustawodawca zastosował rozczłonkowanie objaśniające³⁶ w art. 560 § 1 i 3 k.c. w ten sposób, że ostatni z tych przepisów pełni rolę uzupełniającą (precyzującą) wobec pierwszego. Tym samym słowo „powinien” nie występuje w nim w roli funktora głównego, co z kolei uchyla automatyczne przypisywanie normatywnego znaczenia wspomnianemu czasownikowi deontycznemu. W konsekwencji rozważany wyraz pełni „jedynie” funkcję deskryptywną, a nie dyrektywalną. Uwagę tę wzmacnia pogląd, w świetle którego czasownik deontyczny występuje w funkcji opisowej, jeżeli przekazuje „informację o cechach zewnętrznych bądź relacjach osób lub przedmiotów”³⁷. Przepis art. 560 § 3 k.c. dotyczy tymczasem właśnie korelacji między stosunkiem ceny obniżonej i ceny wynikającej z umowy oraz stosunkiem wartości rzeczy z wadą i wartości rzeczy bez wady.

Uwzględniając zatem dotychczasowe wywody, można na podstawie art. 560 § 1 w zw. z art. 560 § 3 k.c. zrekonstruować następującą wypowiedzieć: „może być tak, że kupujący złoży oświadczenie, na skutek którego istniejące zobowiązanie przekształci się w ten sposób, że kupujący będzie zobowiązany do zapłaty ceny pozostającej w takiej proporcji do ceny wynikającej z umowy, w jakiej wartość rzeczy z wadą pozostaje do wartości rzeczy bez wady”. Tym samym art. 560 § 3 k.c. dookreśla jedynie skutek skorzystania z rozważanego uprawnienia. Jednocześnie przepis ten jest stanowczy w tym sensie, że jednoznacznie określa konsekwencje złożenia oświadczenia o obniżeniu ceny. Nie sądzą zatem, by art. 560 § 3 k.c. mógł być traktowany jedynie jako niewiążąca wskazówka³⁸ bądź też nie określał dostatecznie precyzyjnie skutku skorzystania z omawianego uprawnienia³⁹. Taka interpretacja prowadziłaby zresztą do wniosku, że w powołanym przepisie został w istocie wysłowiony optatyw, a więc życzenie co do

³³ M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012, s. 163–164.

³⁴ *Ibidem*, s. 164.

³⁵ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2013, s. 73; A. Malinowski, *Redagowanie tekstów prawnego. Wybrane wskazania logiczno-językowe*, Warszawa 2006, s. 11, 30–31; W. Paluch [w:] *Dobre praktyki legislacyjne*, s. 93–94, http://www.rcl.gov.pl/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=130; Z. Ziemiński, *Logika praktyczna*, Warszawa 2011, s. 106.

³⁶ Z. Radwański, M. Zieliński [w:] M. Safjan (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. System Prawa Prywatnego*, t. 1, Warszawa 2012, s. 503.

³⁷ A. Malinowski, *Redagowanie tekstu...*, s. 34–35; podobnie: M. Zieliński, *Wykładnia prawa...*, s. 165.

³⁸ Tak zdaje się Cz. Zieliński, *Charakter uprawnień...*, s. 61.

³⁹ Tak J. Widło, *Rękojmia za wady...*, s. 181; K. Haładyj, M. Tubalicka, *Kodeks cywilny...*, art. 560 k.c., pkt 12.1.

stopnia redukcji świadczenia należnego sprzedawcy. Słusznie zauważa się w doktrynie, że nadawanie wyrazowi „powinna” znaczenia aksjologicznego („dobrze by było, gdyby”) jest nietrafne w przypadku tekstów prawnych⁴⁰.

Ponadto, przeciwko koncepcji uprawnienia kształtującego podnoszono również, że wytyczna z art. 560 § 3 k.c. nie pozwala obecnie na precyzyjne określenie stopnia obniżenia ceny⁴¹. Przepis ten mógłby bowiem stanowić podstawę ustalenia nowej ceny tylko w warunkach gospodarki centralnie planowanej, w której odpłatność za towary i usługi była powszechnie reglamentowana. Wymóg ten nie jest natomiast spełniony w przypadku gospodarki wolnorynkowej. Nie negując trudności, jakie mogą się wiązać z ustaleniem stopnia redukcji świadczenia należnego sprzedawcy, trzeba jednak w mojej ocenie zauważyć, że porównanie wartości rzeczy z wadą i wartości rzeczy bez wady jest dostatecznie elastycznym i czytelnym kryterium obniżenia ceny, także w gospodarce nieopartej na systemie nakazowo-rozdzielczym. Tym bardziej, że geneza tej wytycznej sięga jeszcze art. 310 k.z.⁴², ustanowionego w stosunkach kapitalistycznych.

Warto także odnotować, że wytyczna zbliżona do art. 560 § 3 k.c. jest przewidziana również w prawie niemieckim (§ 441 ust. 3 BGB⁴³), w którym obniżenie ceny (*Minderung*) zostało skonstruowane jako uprawnienie kształtujące (*Gestaltungsrecht*)⁴⁴. Podobna wytyczna jest również wprowadzona do art. III.-3:601 DCFR⁴⁵.

4. NIEUSTOSUNKOWANIE SIĘ SPRZEDAWCY DO ZŁOŻENIA OŚWIADCZENIA O OBNIŻENIU CENY

Dotychczasowe wywody, w świetle których złożenie oświadczenia o obniżeniu ceny powinno być kwalifikowane jako wykonanie uprawnienia kształtującego, zdaje się jednak poddawać w wątpliwość art. 561⁵ k.c.⁴⁶ Zgodnie z tym przepisem, „jeżeli kupujący będący konsumentem zażądał wymiany rzeczy lub usunięcia wady albo złożył oświadczenie o obniżeniu ceny, określając kwotę, o którą cena ma być obniżona, a sprzedawca nie ustosunkował się do tego żądania w terminie czternastu dni, uważa się, że żądanie [podkreślenie – K.Ż.] to uznał za uzasadnione”. Wyraz „żądanie” został zatem użyty także w odniesieniu do rozważanego uprawnienia, co z kolei może *prima facie* prowadzić do wniosku, że znowelizowane przepisy o rękojmi nadal operują pojęciem żądania obniżenia ceny. Taką konkluzję może dodatkowo wzmocniać fakt, że w pierwotnym projekcie ustawy o prawach konsumenta zaproponowano użycie zarówno w art. 560 § 1 k.c., jak i w art. 561⁵ k.c., wyrażenia „żądać obniżenia ceny”⁴⁷. Rozwiązanie to

⁴⁰ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do...*, s. 73; M. Zieliński, *Wykładnia prawa...*, s. 165–166.

⁴¹ K. Koch, *Charakter i treść...*, s. 36.

⁴² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. nr 82 poz. 598 z późn. zm.).

⁴³ *Bürgerliches Gesetzbuch*, niemiecki kodeks cywilny.

⁴⁴ H. Brox, W.-D. Walker, *Besonderes Schuldrecht*, München 2004, s. 56–57; G. Fikentscher, A. Heinemann, *Schuldrecht*, Berlin 2006, s. 426–427; D. Medicus, *Schuldrecht II. Besonderer Teil, ein Studienbuch. Juristische Kurz-Lehrbücher*, München 2006, s. 21.

⁴⁵ DCFR..., s. 929, 931–932.

⁴⁶ Tak J. Krauss, *Nowa regulacja...*, s. 9.

⁴⁷ Projekt ustawy o prawach konsumenta z dnia 17 stycznia 2014 r., druk 2076.

byłoby konsekwentne; sygnalizowane wątpliwości wynikają natomiast ze zmian wprowadzonych w projekcie z dnia 24 kwietnia 2014 r., w którym powyższe wyrażenie zostało zastąpione zwrotem „złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny”⁴⁸.

Aktualnie, jak się wydaje, należy raczej przyjąć, że użycie w art. 561⁵ k.c. wyrazu „żądanie” w kontekście rozważanego uprawnienia stanowi przejaw określonej konwencji redagowania tekstu prawnego i służy zapewnieniu związku regulacji. Wspomniane słowo dotyczy bowiem nie tylko obniżenia ceny, lecz także wymiany rzeczy i usunięcia wady. Konkluzja ta nie usuwa jednak bynajmniej wszystkich trudności interpretacyjnych, związanych z art. 561⁵ k.c. W przepisie tym użyto wyrażenia „[sprzedawca – przyp. K.Ż.] żądanie to uznał za uzasadnione”. Powstaje zatem pytanie o rozumienie uznania w kontekście złożenia oświadczenia o obniżeniu ceny. W szczególności można by *prima facie* argumentować, że w powołanym przepisie ustawodawca odwołuje się do pojęcia uznania roszczenia, co z kolei przemawiałoby przeciwko kwalifikowaniu obniżenia ceny jako uprawnienia kształtującego. Taki wniosek byłby jednak w mojej ocenie zbyt daleko idący.

Należy bowiem zauważyć, że art. 561⁵ k.c. stanowi kontynuację art. 8 ust. 3 u.s.k., przy czym oba te przepisy nie mają swoich odpowiedników w implementowanej przez nie dyrektywie z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji⁴⁹. Ich genezy można natomiast dopatrzeć się w przepisach aktów wykonawczych, precyzujących postanowienia umowy sprzedaży zawieranej z jednostkami gospodarki uspołecznionej, a następnie z konsumentami⁵⁰. Uregulowania te przewidywały również maksymalny czterdziestodniowy termin na załatwienie reklamacji kupującego, przy czym bezskuteczny upływ tego terminu uważany był za uznanie reklamacji przez sprzedawcę⁵¹. W późniejszych aktach wykonawczych uściślono nadto sens uznania reklamacji, który miał polegać (1) na powstaniu domniemania istnienia wady w chwili wydania rzeczy lub po jej

---

⁴⁸ Projekt ustawy o prawach konsumenta z dnia 2 kwietnia 2014 r., załączony do Sprawozdania Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o prawach konsumenta, druk nie posiada własnego numeru, dostępny jest jednak na stronie internetowej Sejmu ([http://orka.sejm.gov.pl/opinie7.nsf/nazwa/spr_2076/\\$file/spr_2076.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/opinie7.nsf/nazwa/spr_2076/$file/spr_2076.pdf)).

⁴⁹ Dyrektywa 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz. Urz. WE L 171 z 07.07.1999 r., s. 12–16, polskie wydanie specjalne: Dz. Urz. UE L 223 rozdział 15, t. 4, s. 223–227).

⁵⁰ H. Ostrowski, *Obowiązek ustosunkowania się sprzedawcy do żądania kupującego wynikający z umowy o sprzedaży konsumennej*, „Głosa” 2009, nr 1, s. 33–34.

⁵¹ § 42 ust. 1 załącznika do zarządzenia Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 7 października 1966 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży oraz umów dostawy w obrocie krajowym pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 57 poz. 276 z późn. zm.); § 34 ust. 1 załącznika nr 1, § 34 ust. 1 załącznika nr 2 do zarządzenia Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 13 lutego 1967 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży oraz umów dostawy związanych z obrotem z zagranicą pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 12 poz. 64 z późn. zm.); § 50 ust. 1 załącznika do uchwały nr 192 Rady Ministrów z dnia 3 sierpnia 1973 r. w sprawie umów sprzedaży oraz umów dostawy między jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz.U. nr 36 poz. 218 z późn. zm.).

wydaniu, lecz z przyczyn tkwiących w niej w chwili wydania⁵², albo (2) na powstaniu obowiązku załatwienia przez sprzedawcę reklamacji zgodnie z żądaniem kupującego⁵³.

Podobnie, na tle art. 8 ust. 3 u.s.k. przyjmowano, że uznanie żądania kupującego oznacza (1) przyznanie przez sprzedawcę, że towar konsumpcyjny jest niezgodny z umową, oraz (2) wyrażenie zgody przez niego na żądanie kupującego⁵⁴. Trzeba jednak zaznaczyć, że na mocy tego przepisu uznane mogło być tylko żądanie, o jakim mowa w art. 8 ust. 1 u.s.k., tj. żądanie naprawy towaru konsumpcyjnego lub żądanie jego wymiany. Tym samym, nieustosunkowanie się sprzedawcy w terminie czternastu dni do żądania obniżenia ceny, wymienionego w art. 8 ust. 4 u.s.k., nie rodziło skutku w postaci uznania tego żądania⁵⁵. W literaturze zgłoszono wprawdzie postulat *de lege ferenda*, by art. 8 ust. 3 u.s.k. odnosił się także do uprawnień wymienionych w art. 8 ust. 4 u.s.k.⁵⁶, lecz zarazem wskazywano, że odstąpienie od umowy, „jako uprawnienie [...] kształtujące, raz wykonane nie może, nawet w drodze porozumienia stron, być odwołane lub przekształcone w inne roszczenie”⁵⁷.

To ostatnie zastrzeżenie zasługuje moim zdaniem na aprobatę. Paradoksalnie jednak, realizacja wskazanego wyżej postulatu *de lege ferenda* przy skonstruowaniu obniżenia ceny jako uprawnienia kształtującego w znowelizowanych przepisach o rękojmi zdaje się *prima facie* prowadzić do sprzeczności. Niemniej sędzę, że w przypadku rozważanego środka ochrony możliwa jest aprobata pierwszego z następstw, jakie wiązano z uznaniem żądania na tle art. 8 ust. 3 u.s.k. Tym samym, uznanie złożenia oświadczenia o obniżeniu ceny za uzasadnione oznacza, iż sprzedawca przyznał, że sprzedana przez niego rzecz ma wadę. Podobne stanowisko prezentowane jest także w literaturze⁵⁸. Znaczenie tej konkluzji wydaje się jednak ograniczone w świetle art. 556² k.c., który kreuje domniemanie istnienia wady w chwili przejścia niebezpieczeństwa na kupującego.

Istotne wątpliwości budzi natomiast odniesienie do złożenia oświadczenia o obniżeniu ceny drugiej ze wskazanych wcześniej konsekwencji. Nie ulega bowiem wąpli-

---

⁵² § 44 ust. 1 i 2 załącznika do uchwały nr 207 Rady Ministrów z dnia 27 września 1982 r. w sprawie umów sprzedaży oraz umów dostawy między jednostkami gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 26 poz. 235 z późn. zm.).

⁵³ § 22 ust. 2 uchwały nr 71 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1983 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży detalicznej towarów oraz ogólnych warunków gwarancyjnych dotyczących towarów trwałego użytku, sprzedawanych przez jednostki handlu uspołecznionego (M.P. nr 21 poz. 118); § 24 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 maja 1990 r. w sprawie szczegółowych warunków zawierania i wykonywania umów sprzedaży rzeczy ruchomych z udziałem konsumentów (Dz.U. nr 64 poz. 328); § 19 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków zawierania i wykonywania umów między przedsiębiorcami a konsumentami (Dz.U. nr 96 poz. 851).

⁵⁴ A. Kołodziej, *Ustawa o szczególnych...*, s. 264, 269; H. Ostrowski, *Obowiązek ustosunkowania...*, s. 34; M. Pecyna, *Ustawa o sprzedaży...*, s. 180–181; J. Pisuliński, *System Prawa...*, s. 216–217; J. Szczotka, *Sprzedaż konsumencka. Komentarz*, Lublin 2007, s. 84; w orzecznictwie: wyrok SO w Koszalinie z 29.05.2007 r., VII Ca 302/07, „Biuletyn Stowarzyszenia Konsumentów Polskich” 2007, nr 2, s. 22–24.

⁵⁵ A. Kołodziej, *Ustawa o szczególnych...*, s. 265; podobnie: M. Olczyk, *Sprzedaż konsumencka...*, s. 157–158.

⁵⁶ S. Graczyk, *Propozycje zmian do ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej*, „Biuletyn Stowarzyszenia Konsumentów Polskich” 2005, nr 4, s. 2; H. Ostrowski, *Obowiązek ustosunkowania...*, s. 37.

⁵⁷ H. Ostrowski, *Obowiązek ustosunkowania...*, s. 37.

⁵⁸ J.R. Antoniuk, *Ustawa o prawach...*, s. 444–445.

wości, że zgoda adresata uprawnienia kształtującego nie jest konieczna do powstania skutku prawnego. Należy zatem przychylić się do stanowiska, w świetle którego uznanie, o jakim mowa w art. 561⁵ k.c., nie jest w przypadku poruszanego uprawnienia uznaniem właściwym⁵⁹. Niemniej warto odnotować, że kontrowersje w literaturze związane są także z pytaniem, czy korelatem uprawnienia kształtującego jest obowiązek akceptacji (uznania) skutków tego uprawnienia przez osobę, do której zostało ono skierowane⁶⁰. Udzielenie pozytywnej odpowiedzi prowadziłoby z kolei, przynajmniej *prima facie*, do wniosku, że uznanie złożenia oświadczenia o obniżeniu ceny polega na dostosowaniu przez sprzedawcę swojego zachowania do zmienionej sytuacji prawnej. Niewykluczone przy tym, że taka konstrukcja okazałaby się korzystna dla kupującego, gdyż brak wspomnianego dostosowania otwierałby mu drogę do ponownego wyboru (*ius variandi*) uprawnienia z tytułu rękojmi⁶¹. Trafnie przy tym postrzegano jako niekorzystny dla kupującego-konsumenta stan związania, jaki wynikałby z wykonania uprawnienia kształtującego⁶².

Jak sygnalizowano powyżej, kwestia obowiązku akceptacji zmienionej sytuacji prawnej jako korelatu uprawnienia kształtującego należy jednak do kontrowersyjnych w literaturze. Nie wydaje zatem, by ustawodawca w art. 561⁵ k.c. zamierzał definitywnie rozstrzygnąć powyższy spór, choć brzmienie tego przepisu może być pozytywne jako argument przemawiający za istnieniem wspomnianego obowiązku. Nie przesądzając zatem ostatecznie tej wątpliwości, należy *de lege lata* w odniesieniu do rozważanego środka prawnego poprzestać raczej na stwierdzeniu, że powołany przepis jest uregulowaniem *in favorem consumenti*, w świetle której brak ustosunkowania się sprzedawcy w ciągu czternastu dni do złożonego mu oświadczenia o obniżeniu ceny wraz z określeniem kwoty, o jaką cena ta ma być obniżona, uważa się za przyznanie przez sprzedawcę, że rzecz obciążona jest wadą. Uwzględniając zarazem wytyczną z art. 560 § 3 k.c., należy przyjąć, że wspomniane przyznanie obejmuje także stopień redukcji ceny, jako pochodną doniosłości wady sprzedanej rzeczy⁶³.

Warto odnotować, że art. 561⁵ k.c. zawiera również wskazówkę przemawiającą przeciwko kwalifikowaniu omawianego uprawnienia jako żądania ukształtowania stosunku prawnego w drodze orzeczenia sądowego. Przepis ten wskazuje bowiem, że oświadczenie o obniżeniu ceny powinno być złożone sprzedawcy, a nie sądowi. Do takiego wniosku prowadzi również *implicite* art. 560 § 1 k.c., zgodnie z którym sprzedawca może odpowiedzieć na skorzystanie przez kupującego z rozważanego uprawnienia i niezwłocznie wymienić rzecz wadliwą albo usunąć wadę. W konsekwencji do powstania skutku prawnego w postaci obniżenia ceny powinno wystarczyć samo złożenie przez kupującego określonego oświadczenia drugiej stronie umowy, bez potrzeby uzyskiwania w tym celu konstytutywnego orzeczenia sądu.

⁵⁹ J.R. Antoniuk, *Ustawa o prawach...*, s. 444.

⁶⁰ Za istnieniem takiego obowiązku opowiada się: M. Pyziak-Szafnicka [w:] M. Safjan (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2012, s. 813–814; Z. Radwański, *Prawo cywilne*, Warszawa 2002, s. 231; odmiennie: P. Machnikowski, *Uprawnienia kształtujące...*, s. 241.

⁶¹ Podobnie w literaturze niemieckiej: D. Medicus, *Schuldrecht II...*, s. 21–22.

⁶² K. Koch, *Charakter i treść...*, s. 36.

⁶³ Podobnie J.R. Antoniuk, *Ustawa o prawach...*, s. 445.

IV. PODSUMOWANIE

Obniżenie ceny powinno być kwalifikowane jako uprawnienie kształtujące w świetle znowelizowanych przepisów o rękojmi. Konkluzję tę potwierdza zastąpienie zwrotu „żądać obniżenia ceny” wyrażeniem „złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny”. Ponadto skorzystanie z tego środka prawnego zostało ograniczone w czasie za pomocą terminu zawitego, który jest charakterystyczny dla uprawnień kształtujących. Poza tym wytyczna obniżenia ceny z art. 560 § 3 k.c. i uregulowanie z art. 561⁵ k.c. nie stanowią rozstrzygającego argumentu przeciwko powyższej kwalifikacji.

Tym samym, złożenie przez kupującego stosownego oświadczenia woli sprzedawcy wywoła skutek, polegający na ustaleniu nowej ceny w oparciu o wytyczną z art. 560 § 3 k.c. Jeżeli kupujący spełnił już swoje świadczenie w wysokości przewyższającej wartość rzeczy obciążonej wadą, może się on domagać zwrotu nadpłaty, korzystając w tym zakresie z roszczenia, jakie powstanie w wyniku wykonania omawianego uprawnienia kształtującego. Roszczenie to nie należy do reżimu rękojmi i nie jest objęte terminem zawitym. Jeżeli natomiast kupujący spełnił świadczenie w wysokości równej lub mniejszej od wartości rzeczy obciążonej wadą albo nie spełnił on jeszcze w ogóle swojego świadczenia, przysługuje mu zarzut, którym może się bronić w razie wystąpienia przeciwko niemu sprzedawcy z roszczeniem o zapłatę ceny w pełnej wysokości.

Nowelizacja przepisów o rękojmi wprowadza zatem zmiany względem dotychczasowej praktyki handlowej. Z jednej strony, chroni ona mocniej interes kupującego, gdyż odmiennie niż w świetle dominującej dotąd w doktrynie wersji koncepcji roszczenia zgoda sprzedawcy nie jest konieczna do powstania skutku w postaci obniżenia ceny. Uwaga ta ma istotne znaczenia zwłaszcza w przypadku wykrycia wady pod koniec biegu terminów do wykonania omawianego uprawnienia. Ponadto w odróżnieniu od wersji przeważającej w judykaturze roszczenie o zwrot nadpłaconej kwoty nie należy do reżimu rękojmi, a zatem termin jego realizacji jest dłuższy. Z drugiej jednak strony kupujący jest związany dokonany przez siebie wyborem obniżenia ceny jako środka ochrony przewidzianego w ramach reżimu rękojmi.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Antoniuk J.R. [w:] B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek (red.), *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg). Komentarz*, Warszawa 2014.
- Bar Ch. von *et al.* (red.), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, Munich 2009.
- Brox H., Walker W.-D., *Besonderes Schuldrecht*, München 2004, s. 56–57.
- Brzozowski A. [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz, Art. 450–1088*, t. II, Warszawa 2013.
- Brzozowski A. [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz, Art. 450–1088*, t. II, Warszawa 2015.
- Chauvin T., Stawecki T., Winczorek P., *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2013.
- Domański G., *Istota roszczeń za wady dzieła w kodeksie cywilnym*, „Nowe Prawo” 1967, nr 9.

- Frąckowiak J., *Uprawnienia z rękąmi za wady rzeczy sprzedanej*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji”, 2004, nr 64.
- Fikentscher G., Heinemann A., *Schuldrecht*, Berlin 2006.
- Gawlik Z. [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz* t. III, Warszawa 2010.
- Graczyk S., *Propozycje zmian do ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej*, „Biuletyn Stowarzyszenia Konsumentów Polskich” 2005, nr 4.
- Gwiazdomorski J., *Terminy zawite do dochodzenia roszczeń w Kodeksie cywilnym*, RPEiS 1968, nr 3.
- Habryn-Chojnacka E. [w:] M. Gutowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom II, Komentarz. Art. 4450–1088*, Warszawa 2016.
- Haładaj K. [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. II, Warszawa 2013.
- Haładaj K., Tubalicka M. [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis.
- Ignatowicz J. [w:] S. Grzybowski (red.), *System prawa cywilnego. Część ogólna*, t. 1, Wrocław 1985.
- Janeta J. [w:] M. Namysłowska, D. Lubasz (red.), *Ustawa o prawach konsumenta*, Warszawa 2015.
- Jezioro J. [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny*, Warszawa 2016.
- Katner W.J. [w:] J. Rajski (red.), *System Prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, t. 7, Warszawa 2011.
- Koch K., *Charakter i treść uprawnienia do żądania obniżenia ceny w reżimie rękąmi za wady rzeczy sprzedanej*, PPH 2008, nr 3.
- Kolańczyk K., *Prawo rzymskie*, Warszawa 2001.
- Kołodziej A. [w:] J. Jezioro (red.), *Ustawa o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej. Komentarz*, Warszawa 2010.
- Kordasiewicz B. [w:] Z. Radwański (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. 2, Warszawa 2008.
- Korzonek J. [w:] J. Korzonek, I. Rosenblüth, *Kodeks zobowiązań. Komentarz. Przepisy wprowadzające, wyciągi z motywów ustawodawczych, ustawy dodatkowe*, t. 1, Kraków 1936.
- Krauss J., *Nowa regulacja rękąmi przy sprzedaży w stosunkach pomiędzy przedsiębiorcami – zmiany kodeksu cywilnego wprowadzone ustawą o prawach konsumenta*, PPH 2015, nr 3.
- Łętowska E., *Prawo umów konsumenckich*, Gdynia 2002.
- Machnikowski P., *Uprawnienia kształtujące w zobowiązaniowych stosunkach prawnych* [w:] E. Gniewek (red.), *O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci prof. Alfreda Kleina*, Kraków 2000.
- Malinowski A., *Redagowanie tekstów prawnego. Wybrane wskazania logiczno-językowe*, Warszawa 2006, s. 11.
- Maruczyński W., Glosa do wyroku SN z 31.08.1973 r., II CR 396/73, OSPiKA 1974, nr 9, poz. 191.
- Medicus D., *Schuldrecht II. Besonderer Teil, ein Studienbuch. Juristische Kurz-Lehrbücher*, München 2006.
- Naworski J.P., *Terminy rękąmi za wady fizyczne*, MoP 2004, nr 1.
- Naworski J.P., *W sprawie uprawnień kupującego z tytułu rękąmi do żądania obniżenia ceny oraz terminu z art. 568 § 1 k.c.*, „Przegląd Sądowy” 2004, nr 1.
- Olczyk M., *Sprzedaż konsumencka*, Warszawa 2006.
- Ostrowski H., *Obowiązek ustosunkowania się sprzedawcy do żądania kupującego wynikający z umowy o sprzedaży konsumenckiej*, „Glosa” 2009, nr 1.
- Paluch W. [w:] *Dobre praktyki legislacyjne*, http://www.rcl.gov.pl/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=130
- Pecyna M., *Ustawa o sprzedaży konsumenckiej*, Kraków 2007.

- Pisuliński J. [w:] J. Rajski (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, t. 7, Warszawa 2011.
- Pyziak-Szafnicka M. [w:] M. Safjan (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2012.
- Radwański Z., *Prawo cywilne*, Warszawa 2002.
- Radwański Z., M. Zieliński [w:] M. Safjan (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. System Prawa Prywatnego*, t. 1, Warszawa 2012.
- Rozwadowski W., *Prawo rzymskie*, Poznań 1992.
- Skąpski J. [w:] S. Grzybowski (red.), *System Prawa Cywilnego. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, t. 3, cz. 2, Wrocław 1976.
- Skąpski J., *Uprawnienia z tytułu rękojmi za wady fizyczne*, „Nowe Prawo” 1976, nr 11.
- Sołtyński S., *Odpowiedzialność producenta wobec konsumenta za szkody wyrządzone wprowadzeniem do obrotu rzeczy z wadami*, „Studia Cywilistyczne” 1970, t. XV.
- Szczotka J., *Sprzedaż konsumencka. Komentarz*, Lublin 2007.
- Wiđło J., *Rękojmia za wady fizyczne w świetle nowelizacji Kodeksu cywilnego*, MoP 2015, nr 4.
- Więzowska-Czepiel B. [w:] B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek (red.), *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg). Komentarz*, Warszawa 2014.
- Wolter A., *Czasowe ograniczenie uprawnień z tytułu rękojmi za wady*, PiP 1960, nr 8–9.
- Wołodkiewicz W., Zabłocka M., *Prawo rzymskie. Instytucje*, Warszawa 2009.
- Zieliński Cz., *Charakter uprawnień kupującego z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy*, „Nowe Prawo” 1988, nr 7–8.
- Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012.
- Ziembiński Z., *Logika praktyczna*, Warszawa 2011.
- Zoll F., Głosa do uchwały SN z 10.03.1993 r., III CZP 8/93, „Przebieg Sądowy” 1994, nr 5.
- Zoll F. [w:] A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna. Suplement*, t. 6, Warszawa 2010.
- Żuławska Cz., *Zabezpieczenie jakości świadczenia*, „Studia Cywilistyczne” 1978, t. XXIX.

Orzecznictwo

- Wyrok SN z 31.08.1973, II CR 396/73, OSPiKA 1974, nr 9, poz. 191 z glosą częściowo krytyczną W. Maruczyńskiego.
- Uchwała SN z 05.07.2002 r., III CZP 39/02, OSNC 2003, nr 6, poz. 78.
- Uchwała SN(7) z 05.02.2004 r., III CZP 96/03, OSNC 2004, nr 6, poz. 68 z glosą częściowo krytyczną K. Kocha, MoP 2007, nr 3.
- Wyrok SN z 15.06.2005 r., IV CK 786/04, OSP 2006, nr 10, poz. 112 z glosą częściowo krytyczną W.J. Katnera.
- Wyrok SN z 14.03.2007 r., I CSK 387/06, niepubl., LEX nr 439225.
- Wyrok SO w Koszalinie z 29.05.2007 r., VII Ca 302/07, „Biuletyn Stowarzyszenia Konsumentów Polskich” 2007, nr 2.
- Wyrok SN z 11.12.2009 r., V CSK 180/09, niepubl., LEX nr 551156.
- Wyrok SA w Warszawie z 17.09.2015 r., I ACa 3/15, niepubl., LEX nr 1816108.

Akty normatywne

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. UE L 304 z 22.11.2011 r., s. 64–88).
- Dyrektywa 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji

- (Dz. Urz. WE L 171 z 07.07.1999 r., s. 12–16, polskie wydanie specjalne: Dz. Urz. UE L 223 rozdział 15, t. 4, s. 223–227).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. nr 82 poz. 598 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 1990 r. w sprawie szczegółowych warunków zawierania i wykonywania umów sprzedaży rzeczy ruchomych z udziałem konsumentów (Dz.U. nr 64 poz. 328).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków zawierania i wykonywania umów między przedsiębiorcami a konsumentami (Dz.U. nr 96 poz. 851).
- Uchwała nr 192 Rady Ministrów z dnia 3 sierpnia 1973 r. w sprawie umów sprzedaży oraz umów dostawy między jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz.U. nr 36 poz. 218 z późn. zm.).
- Uchwała nr 207 Rady Ministrów z dnia 27 września 1982 r. w sprawie umów sprzedaży oraz umów dostawy między jednostkami gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 26 poz. 235 z późn. zm.).
- Uchwała nr 71 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1983 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży detalicznej towarów oraz ogólnych warunków gwarancyjnych dotyczących towarów trwałego użytku, sprzedawanych przez jednostki handlu uspołecznionego (M.P. nr 21 poz. 118).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. nr 121 poz. 1176 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz.U. poz. 827).
- Zarządzenie Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 7 października 1966 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży oraz umów dostawy w obrocie krajowym pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 57 poz. 276 z późn. zm.).
- Zarządzenie Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 13 lutego 1967 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży oraz umów dostawy związanych z obrotem z zagranicą pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 12 poz. 64 z późn. zm.).

OBNIŻENIE CENY W ŚWIETLE ZNOWELIZOWANYCH PRZEPISÓW O RĘKOJMI

Streszczenie

Celem tego artykułu jest zbadanie charakteru prawnego obniżenia ceny w świetle znowelizowanych przepisów o rękojmi. Przeprowadzone badania obejmują rekonstrukcję kluczowych poglądów, jakie zostały wyrażone w doktrynie i orzecznictwie, a następnie ich odniesienie do znowelizowanych przepisów. Rozważania te skupiają się na (1) interpretacji zwrotu „złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny”, (2) konsekwencjach objęcia tego uprawnienia terminem zawitym, (3) adekwatności wytycznej obniżenia ceny i (4) następstw nieustosunkowania się do oświadczenia kupującego w ustawowym terminie. Wywody prezentowane w artykule opierają się na analizie dogmatycznej, uzupełnionej o analizę historyczną, i prowadzą do wniosku, że obniżenie ceny zostało skonstruowane jako uprawnienie kształtujące po nowelizacji przepisów o rękojmi, co stanowi odejście od poprzednio dominującej koncepcji roszczenia.

Słowa kluczowe: *obniżenie ceny, rękojmia, uprawnienie kształtujące*

PRICE REDUCTION IN THE LIGHT OF THE AMENDED WARRANTY REGULATIONS

Summary

The aim of the article is to examine the legal nature of price reduction in the light of the amended warranty provisions. The conducted research comprises the reconstruction of key opinions, which have been expressed in the doctrine and jurisprudence, and subsequently their reference to the amended provisions. These considerations focus on (1) the interpretation of the term “to submit the declaration of price reduction”, (2) the consequences of subjecting the right to the expiration period (*termin zawity*), (3) the adequateness of the price reduction guideline and (4) the result of not replying to a buyer’s declaration in the statutory time. Arguments presented in the article are based on the dogmatic analysis, supplemented by the historical analysis, and they lead to the conclusion that the price reduction is constructed as a formative right (*uprawnienie kształtujące*) after the amendment to the warranty provisions, which constitutes a departure from the previously dominant concept of a claim (*roszczenie*).

Key words: *price reduction, warranty, formative right*